

Ser pares homosexuals a través de la gestació subrogada

Tot va començar l'estiu del 2007, estàvem a una platja de Croàcia, tots dos estirats al sol, bé jo al sol i la meva parella a l'ombra, a ell no li agrada cremar-se, a mi cada cop menys. Tots dos estàvem llegint, jo el llibre d'Alberto Méndez, *Los girasoles ciegos*. En aquest llibre, hi ha la història d'una parella heterosexual que a la postguerra civil (1940) dona a llum un nen. Amagats en una cova, fugint dels nacionals, la mare i el nen moren, i el pare fa una petita reflexió sobre el

seu fill que ja no hi és, el que es perdrà...etc. En aquell moment vaig començar a tenir el sentiment de voler ser pare. Suposo que amb 45 anys, vaig pensar que havia de ser ara o ja no seria i no volia perdre'm una possibilitat que tant de temps abans, m'havia negat (un procés paral·lel al d'assumir la meva homosexualitat ja que, com que no pots tenir fills, no els desitges). Em vaig girar i li vaig dir al meu xicot, què tal si tenim una criatura? Aquella mateixa tarda

* Aquest text és un extracte d'un capítol del llibre Guasch, O. (ed.) (2012), *Vidas de Hombre(s)*. Barcelona: Editorial Bellaterra

Direcció publicació:
 Diana Marre, Nadja Monnet i
 Beatriz San Román

Continguts d'aquest número:
 Vicent Borràs

Traducció:
 Victòria Badia

Imatges:
 Elsa Pons

Coordinació:
 Bruna Álvarez i Victòria Badia

Documentació:
 Anaïs Vidal i Bruna Álvarez

Difusió:
 Maria Galizia

Subscripció i contacte:
 gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

Afin
 Grup d'Investigació

UAB
 Universitat Autònoma de Barcelona

Amb el suport de:

vàrem estar parlant de com ens imaginàvem que seria el nostre fill, quins passos havíem de donar, a on hauríem d'anar... Crec que és com si haguéssim començat ja a ser pares, a compartir i alimentar una il·lusió conjuntament. Vàrem iniciar un procés de paternitat, amb tot el que comporta d'alegria de parella, però també de discussions, pactes i repactes.... A qui fem partícip d'aquest projecte, que si és millor estar casats o no, que si adopció nacional, internacional, quins països, quina edat del nen... fins i tot a quina escola el portarem.

La meva parella, gairebé immediatament va posar mans a l'obra, buscant a Internet tota mena d'informació. Però, al cap d'uns dies, va succeir quelcom que ens va obrir una altra via que fins llavors no havíem contemplat. Uns amics de Nova York, ens van enviar per e-mail la foto del seu fill nascut a través d'un procés de gestació subrogada. Això va alimentar encara més el nostre desig i ens va fer veure

més factible la possibilitat de ser pares. Vàrem decidir no tancar cap porta i investigar i iniciar les dues vies, la de l'adopció i la de la subrogació.

A través d'unes conegudes lesbianes que havien adoptat, ens vàrem posar en contacte amb dues dones heterosexuals que tenien contactes amb un orfenat del Camerun, ens vàrem reunir diverses vegades amb elles i vàrem començar, bé el meu xicot va començar (l'adopció internacional a la majoria de països està prohibida per a parelles del mateix sexe, l'única via és com a home solter) a realitzar els tràmits burocràtics a la Generalitat per sol·licitar la idoneïtat. A dia d'avui encara estem esperant una resposta oficial, per escrit, de la Generalitat, és a dir que tenim una negació per silenci administratiu. Una de les raons que ens han comentat extraoficialment, és que vàrem elegir un país amb el qual no hi ha conveni d'adopció, però que malament deu funcionar l'Administració en aquest sentit, quan ni tant sols

"Raig de sol"

es van molestar en respondre la nostra petició.

També, durant aquells mesos de tardor de 2007, ens vàrem posar en contacte amb un grup de pares homosexuals, que pertanyien a l'associació FLG (Famílies de lesbianes i gais), de la qual formem part actualment. Tots tenien fills a través de l'adopció, però

com que les seves experiències en el procés eren molt diferents, no hi havia un full de ruta a seguir. Tots coincidien en què el procés era llarg, costós i esgotador, però que al final compensava. Veient com estava el panorama, a partir del mes de desembre, la via de la subrogació prenia més força, per la qual cosa ens vàrem posar en contacte amb diverses agències nord-americanes que es dediquen a facilitar el procés.

"Boira de colors"

Vàrem triar una agència situada a Boston, on ens vàrem entrevistar a través d'Internet amb el seu director després que havíem llegit i ens havíem documentat de tot el procés, tot i que teníem molts dubtes de com es concretaria. El mes de febrer de 2008 vàrem firmar el contracte amb l'agència pel qual aquesta es comprometia a fer el seguiment de tot el procés. Això significava facilitar-nos contactes amb les clíniques de fertilització, amb les quals també es firma un contracte, i amb la donant d'òvuls, amb qui es firma un altre contracte i, el més important, trobar una dona que estigués disposada a gestar el nostre fill.

Aquesta és la part del procés que costa més, la més complicada. No totes les dones ho poden fer. El procés està regulat per la FDA (*Food and Drug Administration*) i només ho poden fer dones que estiguin casades, tinguin els seus propis fills i que estiguin treballant de manera remunerada. És un procés de mútua acceptació, segons el

qual la dona que gestarà el nostre fill i el seu marit ens accepten per realitzar aquest procés, així com nosaltres hem d'acceptar-los a ells. Cap al mes de juny, l'agència ens va comunicar que hi havia una dona (junt amb el seu marit) que estava disposada a treballar amb nosaltres. Prèviament, l'agència havia intercanviat amb nosaltres un dossier, amb fotos incloses, de la seva història i la nostra. Vàrem començar a conèixer-nos en un procés que va durar aproximadament dos mesos, després dels quals vàrem firmar el contracte pel qual, a través d'advocats independents, vàrem pactar les condicions i tots els detalls del procés.

Ens vàrem caure bé des del primer moment, Myriam (psicòloga) i el seu marit Robert (infermer), dues persones molt generoses, molt properes i amigables, tenen dues filles, Morgan i Devin. Ella, qui abans d'iniciar el procés amb nosaltres, havia gestat la filla d'una de les seves millors amigues davant la impossibilitat d'aquesta des-

prés de molts intents de fertilització, volia fer-ho una altra vegada. Quan li vaig preguntar per què (potser perquè soc sociòleg i sempre m'ha interessat entendre i comprendre les raons del comportament humà), ella em va contestar que donar vida és sempre un miracle, i és de les millors coses que es poden fer en aquest món.

Durant el mes de setembre van sincronitzar els cicles reproductius de la donant d'òvuls i de Myriam, per la qual cosa a principis d'octubre viatjàrem a Nova York ja que la clínica de fertilització que vàrem elegir és a Connecticut, a una hora de tren de Nova York. Ens vàrem allotjar a casa dels nostres amics que havien tingut un any abans, aproximadament, el seu fill seguint el mateix procés. Van ser uns dies molt excitants vivint a casa seva, compartint la quotidianitat i la cria del seu fill, un futur que cada vegada ens semblava més proper.

També ens trobàvem amb Myriam, Robert, Devin i Morgan, aquesta vega-

da ja no de manera virtual, per la qual cosa tot començava a prendre un caire més humà, més real. Hi havia moments en què pensava que estava en un somni, en una pel·lícula... Nosaltres no els havíem explicat a les nostres famílies el que estàvem fent. Només ho vàrem explicar a uns quants amics i col·legues de la feina, perquè havíem de demanar permís per desaparèixer una setmana o deu dies. Estàvem lluny de casa nostra, iniciant un procés molt íntim, emocionant, en el qual hi intervenien altres persones en qui dipositàvem una absoluta confiança. I, si tot sortia bé, en nou mesos seriem pares, és a dir, que era un punt de no retorn. Tot va sortir perfectament, ens vàrem quedar embarassats a la primera i Joan (el nostre fill) va néixer el 23 de juny de 2009.

Abans d'aquell moment, van passar o succeir algunes coses, que considero que és important explicar, per poder entendre què ha significat i què significa ser una parella d'homes que

"Namaste"

desitgen ser pares. En el nostre cas, s'havien d'explicar dues coses, que en principi no tenia perquè ser així, però que juntes fan treure foc pels queixals o, si més no, costen de digerir a l'entorn social en el qual vivim. La primera, que una parella d'homes vulguin ser pares, la qual cosa significa que no existeix la figura de mare i, la segona, que no és a través d'una adopció (això ja és legal a Espanya), sinó d'un fill biològic, gestat per una dona que ja té la seva pròpia família.

Una de les preguntes més fre-

"Cap vespre"

qüents que encara a dia d'avui ens sol fer molta gent, és per què en lloc de realitzar aquest procés, no hem adoptat, amb la quantitat de criatures que hi ha al món òrfenes o abandonades pels seus pares. Al principi, explicàvem com de difícil, llarg i complicat

és el procés d'adopció per a una parella d'homes. Però després, em vaig adonar de l'homofòbia que s'amagava darrera d'aquesta pregunta. Concretament una companya de feina, vinculada o simpatitzant de l'Opus Dei, mare de quatre fills, em va comentar que li provoca una certa "esgarrifor" tot el procés i que millor adoptar. Li vaig contestar que per què no adoptava ella que ho tenia molt més fàcil que nosaltres. Ella em va dir que era fèrtil, a la qual cosa li vaig contestar que jo també, que no sabia quants intents li havia costat quedar-se embarassada, però que nosaltres ens havíem quedat a la primera. Aquesta societat considera que les criatures adoptables han de ser per a les parelles infèrtils, probablement perquè potser socialment se les considera un segon plat. És a dir, el millor és tenir fills biològics propis i, si no pots, et sotmetes a tots els processos de fertilització possibles, i quan ja no hi ha més possibilitats, llavors adoptes.

Una altra de les qüestions que també amaga certa homofòbia, és la preocupació manifestada per alguns amics i familiars, pel que pugui patir el nostre fill pel fet de tenir dos pares en una societat com la nostra. El que em sembla més indignant del plantejament és que ens ho diguin a nosaltres, precisament els que hem patit i patim aquesta homofòbia. A tots aquells que en algun moment hagin pensat això, els dic que gràcies per preocupar-se pels nostres fills, però el millor que poden fer és preocupar-se pels nens, nenes i adolescents que ara mateix estan patint bullying a les escoles. Que s'ocupin de les criatures de les seves pròpies famílies extenses, perquè a totes hi ha homosexuals que sofreixen quotidianament, perquè els seus éssers estimats, encara que involuntàriament en la majoria de casos, no els accepten tal i com són.

Seguint amb la família, un dels processos més dolorosos que he viscut quan estàvem embarassats, va ser la

reacció de la meva mare en comentar-li que seria àvia una altra vegada, ja que n'era dels meus dos nebots, els fills del meu germà. Als pares de la meva parella els ho vàrem comunicar una setmana abans que a la meva mare, tot i que primer li ho vàrem dir al seu germà i a la dona d'aquest, per si necessitàvem alguna mena de suport enfront de la sorpresa. Ells, tant els pares d'en Jordi com els meus cunyats, ho van acceptar immediatament amb una certa perplexitat, però amb il·lusió i alegria. A la meva mare li ho vaig dir a casa nostra, ja que ella sol venir un parell de vegades l'any i passa tres o quatre setmanes amb nosaltres. La primera reacció que va tenir quan li vaig dir que seria pare va ser de negació. El shock va ser tan gran que no em preguntava ni com ho faríem. Per a ella, en aquell moment, tant era si adoptàvem com si subrogàvem (que no sabia el que era) per la qual cosa recordo que li vaig preguntar si no se n'alegrava per mi, a la qual cosa va respondre que no.

Tot va ser molt primari i molt bàsic. En aquells moments, el que succeïa és que estava obligant la meva mare a assumir socialment que tenia un fill homosexual i, per ella, com per moltes altres persones en aquest país, "el què diran" pesa tant o més que la pròpia felicitat i el benestar dels seus fills. Després d'un mes llarg d'estar amb nosaltres i observar les reaccions del nostre entorn, totes favorables, i que vivien el nostre embaràs amb alegria, la dona encara necessitava més temps i els seus comentaris ens mostraven que no ho assumia. El sol fet de recordar-ho, em segueix provocant dolor. Va haver de tornar al poble i dur a terme el seu propi *via crucis* ajudada, crec, per dos fets crucials per a ella. Un, que els seus cosins/es, germans/es i altres familiars (la meva mare és filla única) als quals els ho va comunicar, mostraren alegria i que ningú es va compadir d'ella. I, l'altre, que la meva cunyada i els meus dos nebots, primer, i més tard el meu germà, participaren de l'alegria

"Ciutat Blava"

i li transmetessin la il·lusió de tenir un nou ésser a la nostra família. Ara ella està supercontenta amb el seu nét i el canvi experimentat és abismal.

En aquests mesos, entretant, m'he adonat, que certa responsabilitat de la reacció de la meva mare en concret, però també de molts altres pares de gais i lesbianes que han anat en la mateixa direcció, recau, també, en nosaltres mateixos. La nostra homofòbia interioritzada ens porta a sentir-nos culpables per ser com som i, de passada, a protegir i tolerar la negació que els nostres éssers estimats fan

"India"

de la nostra orientació sexual i de la nostra realitat de parella i família. La negació de la nostra realitat és de les coses que produeixen més sofriment, és un dolor subtil, quasi sord, del qual moltes vegades no n'ets ni conscient, de tan acostumat que estàs a sentir-lo. Crec que per molts es converteix

en un mal tan antic que és difícil d'eradicar, arribant a formar part, fins i tot, de la personalitat. Nosaltres ho hem patit per part d'ambdues famílies. El fet de conviure durant més de dotze anys abans de decidir ser pares (actualment portem disset anys), ens ha portat a una multitud de situacions en les quals hem vist i sentit com les nostres pròpies famílies han negat, a través de l'ocultació i el silenci, l'existència de la nostra parella. Mentre nosaltres hem callat i suportat la situació, el problema era nostre. Des del moment en què es decideix no callar més i fer pública la teva realitat de parella i de família, el problema el tenen els altres, que han de començar a assumir i treballar per superar la seva homofòbia.

Des que som pares, ens hem vinculat molt a l'associació FLG, així com també formem part de la plataforma *Son nuestros hijos*, que lluita per l'enregistrament dels fills de parelles homosexuals nascuts a través de processos de subrogació. Això ens ha portat

a aparèixer en molts mitjans de comunicació, tant de la premsa escrita com de la televisió i la ràdio. A dia d'avui encara els nostres pares respectius segueixen experimentant cert malestar quan els diem que sortirem en aquest o aquell mitjà. Però, quan per les nostres respectives feines hem sortit als mitjans de comunicació -en moltes menys ocasions que per ser pares homosexuals-, les nostres famílies s'han sentit orgulloses i ho han compartit i fet públic, desconeixent que a nosaltres ens produeix molta més satisfacció sortir públicament a defensar els nostres drets, que la mostra pública per part dels mitjans dels nostres petits èxits professionals.

Un dels suports que hem tingut durant tot aquest procés, ha estat per part dels nostres amics i amigues. A mi m'agrada dir, i així ho crec i sento, que són la meva família escollida. Molts gais i lesbianes, així com també alguns heterosexuals que han trencat amb les normes socials establertes, han patit

processos d'allunyament de les pròpies famílies biològiques i han hagut de buscar i crear el seu propi entorn afectiu-solidari. D'ells n'hem tingut el suport des del primer moment, ens han animat i alguns s'han sentit orgullosos de nosaltres expressant amb afecte i proximitat l'admiració que sentien per la nostra valentia. El que hem fet, al nostre parer, no implica cap mena de valentia, suposo que pel fet que des de petits hem patit i ens hem hagut de defensar en entorns molt hostils per poder arribar a assumir la nostra orientació afectiva-sexual i, el que és paradoxal, és que ningú ens hagi felicitat i admirat per això i, en canvi, sí per tenir un fill que és la cosa més normal del món.

Un dels moments en els quals m'he emocionat en veure el suport anònim de la gent que està amb nosaltres, va ser a la segona manifestació de l'*Orgull Gay* a Barcelona, a la qual hi vam anar amb el nostre fill (la primera va ser a Denver, on va néixer en

Joan, als 5 dies del seu naixement). Des de la nostra associació, participem en aquests esdeveniments un grup nombrós de famílies homoparentals. Nosaltres anàvem al davant, just al costat de la pancarta, amb el nostre cotxet i en Joan a dins, i la gent ens aplaudia en passar. En aquest moment vaig ser conscient de quan necessari és el reconeixement per part dels altres del que som i amb llàgrimes als ulls, vaig poder sentir quanta falta ens fa el reconeixement i l'acceptació de la societat.

LINKS D'INTERÈS

Dos links on hi ha informació sobre subrogació per a parelles de gais, un és dels EUA i l'altre és una plataforma de la qual l'autor en forma part.

- [Men Having Babies](#)
- [Son nuestros hijos](#): es tracta d'una plataforma de suport per a famílies homoparentals que accedeixen a la paternitat a través de la gestació subrogada.

WORKSHOP AFIN

GESTACIÓ SUBROGADA: EXPERIÈNCIES PERSONALS I ANÀLISIS INTERDISCIPLINÀRIES

25 de novembre, 16h - 21h

Auditori Pati Manning · CERC

Montealegre, 7 · Barcelona

16:00: PRESENTACIÓ i BENVINGUDA

Diana Marre. Investigadora principal del Grup AFIN i professora titular d'Antropologia a la Universitat Autònoma de Barcelona. Els seus camps d'investigació actuals se centren en la Reproducció (natural, assistida, subrogada, per adopció), la Procreació i la Infància.

16:30 – 17:15: CONFERÈNCIA INAUGURAL

Vasanti Jadva. Investigadora *senior* associada del *Centre for Family Research* de la Universitat de Cambridge i professora del Departament de Psicologia de la mateixa universitat. Els seus interessos de recerca se situen en el camp de la reproducció i el benestar psicològic a llarg termini de les famílies creades per donació d'òvuls o esperma i subrogació, així com les experiències i salut psicològica de les mares gestants i les seves famílies en processos de subrogació.

17.15 – 17.30: PREGUNTES I COL·LOQUI

18:00 – 20:30: TAULA RODONA

Myriam Reynolds. Assessora en processos de subrogació i Màster en Psicologia i Art-Teràpia, especialista en els infants que es troben en una situació d'adopció fallida i "Mare gestant" per subrogació. Resident a Denver (Estats Units).

Vicent Borràs. Professor titular del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre del grup d'investigació QUIT, és pare per subrogació i vicepresident de l'Associació de Famílies Lesbianes i Gais.

Ester Farnós. Professora visitant de dret civil a la *Universidad Autónoma de Madrid*. Autora d'articles com "Surrogacy arrangements in a global world: the case of Spain" (2013) i "Acceso a la reproducción asisti-

da por parejas del mismo sexo en España: estado de la cuestión, propuestas y retos" (2011).

Diana Guerra. Doctora en Psicologia i Especialista en Psicologia Clínica i en Psicologia de la Reproducció Assistida. Actualment és Cap de la Unitat de Psicologia Clínica de l'IVI (Barcelona). Autora del llibre *Afrontar la Infertilidad: una guia para pacientes*.

Carla Vidal. Dissenyadora gràfica, mare per subrogació i autora, junt amb la seva parella Ramon, del blog parejade3.com, que pretén donar informació sobre la subrogació com a tècnica de reproducció assistida.

20.30 – 21.00: CLAUSURA

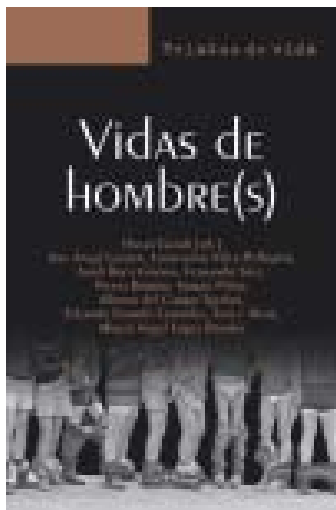
Afin

Grup d'Investigació

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

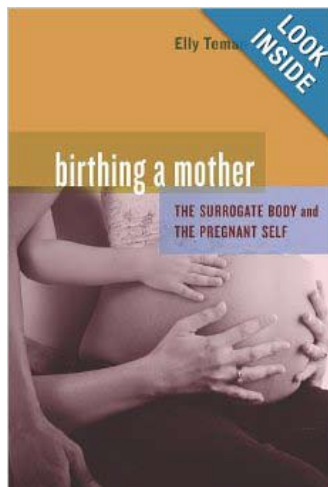
PER LLEGIR...

Guasch, O. (2012)
Vidas de hombre(s)
Barcelona: Bellaterra

Aquest llibre parla d'homes, de les seves il·lusions i les seves passions. Inclou dotze relats de vida escrits pels seus protagonistes. Són autors que pretenen explicar-nos les seves pors i les seves il·lusions.

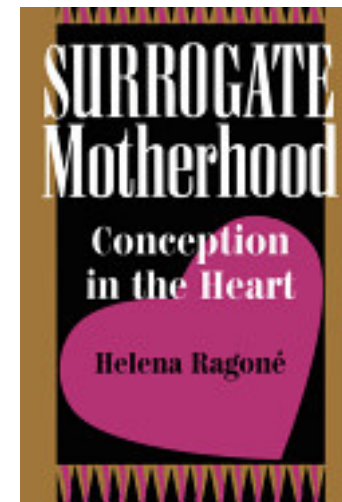
Són homes que elegeixen compartir el que senten. Els qui participen en aquest llibre són del millor que tenim per revisar i criticar les maneres de ser home avui en dia vigents. A través dels relats es coneixen les experiències masculines dels seus autors. Cadascun dels textos conté el seu propi univers i conforma una unitat narrativa que no depèn de la resta. En aquest sentit, la lectura és flexible i depèn de l'ordre que el qui llegeix li atorgui. Els relats cerquen donar a conèixer les pràctiques vitals, les estratègies i les adaptacions desenvolupades per aquests homes. En els relats destaca la importància del coneixement basat en l'experiència i que permet d'elaborar una teoria basada en la vida. Lectors i lectores gaudiran dels textos; però, especialment, molts lectors es reconeixeran en algun d'ells.

Teman, E. (2010)
Birthing a mother: the surrogate body and the pregnant self
Berkeley / California, USA: University of California Press

Birthing a Mother és una etnografia que demostra l'experiència de la maternitat per subrogació gestacional.

L'autora mostra com les dones subrogants i les mares per subrogació negocien amb molta cura la seva cooperació en aquest empeniment. Basat en un treball de camp antropològic entre les dones jueves israelianes, completat amb perspectives transculturals sobre subrogació en el context global, Teman dibuixa el procés pel qual les gestants abandonen qualsevol demanda de maternitat sobre el nou nat, i com les mares per subrogació transiten, a vegades d'una manera complicada, cap a la maternitat. L'anàlisi innovadora de Teman suggereix que les dones gestants es descomprometen del fetus que porten al ventre, i desenvolupen un profund i durador vincle amb la mare per subrogació.

Ragoné, H. (1994)
Surrogate Motherhood: Conception in the Heart
Oxford / Boulder: Westview Press/HarperCollins

El llibre de Ragoné va ser la primera etnografia sobre el tema de la subrogació, que ja era un tema vigent als EUA els anys 90. Què fan les gestants, les mares

per subrogació?. Què pensen els professionals i els tècnics sobre subrogació? Com i quan es parla als nens sobre els seus orígens? Com selecciona una mare per subrogació la seva gestant? Quins tests psicològics s'utilitzen per a la selecció? *Surrogate Motherhood: Conception in the Heart* analitza el fenomen de la subrogació en profunditat, des de la perspectiva antropològica, aportant respostes a aquestes i d'altres preguntes, a través d'una rica etnografia. Fins aquest moment, milers de bebès havien nascut a través de la subrogació, però mai abans s'havien analitzat, amb tant de detall, les experiències dels participants i els professionals que intervenien en el procés. Persones participants que mai abans havien parlat en públic sobre la seva vinculació amb la subrogació, ho fan en aquest llibre.

- Alvarez, B. (2013). La maternidad: entre la decisión individual y/o la obligatoriedad social. En López, C., Marre, D. y Bestard, J. (Eds.). *Maternidades, procreación y crianza en transformación*. Barcelona: Bellaterra.
- Cobo, V. (2013). *Vientres sin ley*. El País. 3 de noviembre del 2013.
- Farnós Amorós, E. (2011). Acceso a la reproducción asistida por parejas del mismo sexo en España: Estado de la cuestión, propuestas y retos. *Derecho de Familia, Revista Interdisciplinaria de Doctrina y Jurisprudencia*, 49: 153-181
- Farnós Amorós, E. (2013). Surrogacy arrangements in a global world: The case of Spain. *International Family Law*, March: 69-72.
- Franklin, S., Ragoné, H. (1998). *Reproducing Reproduction: Kinship, Power, and Technological Innovation*. Philadelphia, USA: University of Pennsylvania Press.
- Golombok, S., Readings, J., Blake, L., Casey, P., Marks, A., Jadva, V. (2011). *Families Created Through Surrogacy: Mother-Child Relationships and Children's Psychological Adjustment at Age 7*. *Developmental Psychology*. Vol. 47, no. 6, pp. 1579-1588.
- Imrie, S., Jadva, V., Golombok, S. (2012). *The long-term psychological health of surrogate mothers and their families*. *Fertility and Sterility*, Vol, 98, No. 3, pp S46.
- Jadva, V., Murray, C., Lycett, E., MacCallum, F., Golombok, S. (2003). *Surrogacy: The experiences of surrogate mothers*. *Human Reproduction*. Vol.18, No 10, pp. 2196-2204.
- Jadva, V., Casey, P., Blake, L., Golombok, S. (2012) *Surrogacy families ten years on: Relationship with the surrogate, decisions over disclosure and children's understanding of their surrogacy origins*. *Human Reproduction*, Vol. 27, pp. 3008-3014.
- López, C., Marre, D. y Bestard, J. (Eds.) (2013). *Maternidades, procreación y crianza en transformación*. Barcelona: Bellaterra.
- Ministerio de Justicia (2010). Instrucción de 5 de octubre de 2010, de la Dirección General de Registros y del Notariado, sobre régimen registral de la filiación de los nacidos mediante gestación por sustitución. *BOE – Boletín Oficial del Estado*, núm. 243, 7 de octubre de 2010.
- Paik, Y.G. (2010) *Return of the Sibaji? Rethinking the issue of Surrogacy in Contemporary South Korea*. *Asian Women*. Vol. 26, no. 3, pp. 73-92.
- Pande, A. (2009). "It May Be Her Eggs But It's My Blood": *Surrogates and Everyday Forms of Kinship in India*. *Qualitative Sociology*. Vol. 32, pp. 379-397.
- Teman, E. (2008). *The social construction of surrogacy research: An anthropological critique of the psychosocial scholarship on surrogate motherhood*. *Social Science and Medicine*. No. 67: 1104-1112.
- Ragoné, H. y Twine, F.W. (eds). (2000). *Ideologies and Technologies of Motherhood: Race, Class, Sexuality, and Nationalism*. New York and London: Routledge.
- Ragoné, H. (2001). Surrogate Motherhood. En Brettell, C y Sargent, C. (eds). *Gender in Cross-Cultural Perspective*. Third Edition. Upper Saddle River New Jersey: Prentice Hall.
- Sama (Resource Group for Women and Health) (2013). *Birthing a market: A study on commercial surrogacy*. New Delhi.
- Smietana, M., Jennings, S., Herbrand, C., y Golombok, S. (2013). Family relationships in gay father families. En: T. Freeman, F. Ebtehaj, S. Graham, y M. Richards M. (eds.) *We are Family? Perceptions of relatedness in assisted conception families*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Smietana, M. (2013). Las paternidades y maternidades en las familias de padres gays creadas por gestación subrogada. En: J Bestard, C. López, & D. Marre (eds.) *Maternidades, procreación y crianza en transformación*. Barcelona: Bellaterra.

PER VEURE...

Brothers & Sisters.

Sèrie TV.
Temporada 4.
Setembre 2009 – Maig 2010.
USA. Canal ABC.
Durada: 60 min.

The new normal: Surrogates redefining family.

Programa TV
4 d'octubre de 2012.
USA. Actualment.
Durada: 4 min.

Ventre de Alquiler a

Connexió Samanta.
Programa TV.
1 de novembre de 2012.
Espanya. Cuatro.
Durada: 56:15 min.

Six Feet Under.

Sèrie TV.
Temporada 5.
Juny – Agost 2005.
USA. HBO.
Durada: 55 min.

Paternidad subrogada en En la playa.

Programa de TV.
7 de juliol de 2011.
Espanya. RTVE.
Durada: 13:37 min.

Nens made in India.

Programa TV 30 minuts.
21 de març de 2010.
Espanya. TV3.
Durada: 30 min.

Baby Mama

Michael McCullers
USA, 2008
96 min.

Womb of the world

6 de setembre de 2004.
USA. National Geographic
Channel.

La Riera

Sèrie TV.
Espanya, Catalunya, TV3.
Duració: 30 min.

SOBRE L'AUTOR DELS TEXTOS

Vicent Borràs

És homosexual, conviu amb el seu marit des de l'any 1996 i van tenir un fill per gestació subrogada l'any 2009. És professor del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Des del 2008 forma part de l'Associació de Famílies de Lesbianes i Gais (FLG), encarregant-se, entre d'altres activitats, de donar informació sobre la gestació per subrogació i actualment és el vicepresident de l'esmentada associació.

SOBRE L'AUTORA DE LES IL·LUSTRACIONS

Elsa Pons

"Nací en Barcelona en 1980. Licenciada en Bellas Artes, soy miembro del colectivo artístico Firart. He realizado más de 20 exposiciones en Francia, Egipto, España y Cataluña. Mi creación comienza a partir del primer viaje al norte de África, y de la posterior necesidad personal de crear un hilo conductor entre mi obra y mis recuerdos. Concibo cada cuadro como si fuera una ventana abierta a la vida, a la imaginación... como pequeños viajes de la memoria, donde los colores, las formas y las texturas son atajos para llegar".

ESDEVENIMENTS D'INTERÈS

CONGRESSOS I CONFERÈNCIES

International Conference on ASEAN Women: 'Empowerment: Issues and Challenges'. Bandung, Indonèsia, del 10 al 12 de desembre de 2013.

2nd Hong Kong International Conference on Education, Psychology and Society. Hong Kong, Xina. 19 de desembre de 2013.

Early Years Conference 2014 - Shaping Childhood: Factors that Matter. Utrecht, Holanda, del 30 al 31 de gener de 2014.

2014 Asia-Pacific Social Science Conference. Seül, Corea del Sud, del 8 al 10 de gener de 2014.

2014 3rd International Conference on Government, Law and Culture - ICGLC 2014. Toronto, Canadà, del 13 al 14 de gener de 2014.

2014 International Conference on Culture, Knowledge and Society - ICCKS 2014. Macau, Macau, del 24 al 25 de gener de 2014.

CALL FOR PAPERS

Gender and "The Law": Limits, Contestations and Beyond. Izmir, Turquia, del 4 al 6 de juny de 2014. *Deadline*: 7 de desembre de 2013.

Invisible work. Eastern Sociological Society 2014. Sociology of Reproduction MiniConference. Baltimore Hilton, USA, del 20 al 23 de febrer de 2014. *Deadline*: 15 de desembre de 2013.

Memory and Recovery. Anthropological Association of Ireland. Sligo Institute of Technology, Sligo, Irlanda, del 14 al 15 de febrer de 2014. *Deadline*: 1 de desembre de 2014.

Visual anthropology and contemporary South Asian history. University of Cambridge, Gran Bretanya, del 4 al 5 d'abril de 2014. *Deadline*: 3 de gener de 2014.

50 th Anniversary Conference of the Society for Latin American Studies. Birkbeck, University of London, Gran Bretanya, del 3 al 4 d'abril de 2014. *Deadline*: 4 de desembre de 2013.

CALLS FOR PROPOSALS

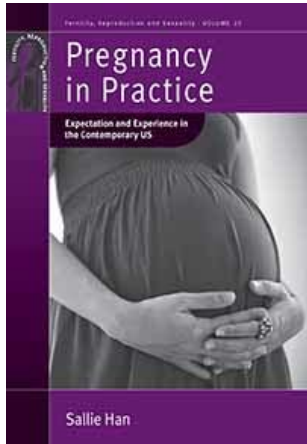
The stranger. (Altérités). *Deadline*: 30 de gener de 2014.

Birth and its Meanings: Representations of Pregnancy, Childbirth and Parenting. Editors: Dr. Nadya Burton. Demeter Press. *Deadline per abstracts*: 15 de gener de 2014.

Mothers and Food. Co-editors: Dr. Florence Pasche Guignard i Dr. Tanyia M. Cassidy. Demeter Press. *Deadline per abstracts*: 1 de febrer de 2014.

Mothering, Mothers and Sex Work. Co-editors: Rebecca Jaremko Bromwich i Monique Marie De Jong. *Deadline per abstracts*: 1 de març de 2014.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Han, S. (2013).
Pregnancy in Practice. Expectation and Experience in the Contemporary US.
 New York – Oxford: Ed Berghahn Books.

Viladot, M. A. (2013).
De la picaresca als videojocs: la infància com a mirall de la societat.
 Barcelona: Editorial UOC.

Els nen i nenes no només neixen, sinó que són construïts a través de pràctiques culturals i socials que a cada societat o grup humà atribueixen sentit a les diferents etapes, inclòs el néixer. Basat en un ric treball de camp, aquest llibre examina les experiències quotidianes que marquen l'embaràs a EUA avui en dia, com per exemple, els llibres de consells prenatals, les ecografies mostrades als amics i companys de treball, i la decoració de l'habitació del bebè amb mesos d'antelació. L'autora argumenta que aquestes pràctiques quotidianes en l'embaràs, són significatives i revelen activitats creatives que construeixen els bebès. Són activitats a través de les quals, els/les nens/es es carreguen de significat en la vida de les dones i els homes que esperen el seu naixement.

Els nens i les nenes han estat percebuts al llarg de la història com a éssers angelicals, adults en miniatura, hereus del pecat, éssers sense valor, passius, joies intocables, fins que s'ha acabat considerant-los individus socials de ple dret, condició establerta a la Convenció de Drets del Nen de l' ONU, l'any 1989. L'autora ens presenta una anàlisi dels processos històrics, socials i culturals que formen la base de les representacions socials de la infància. El llibre comença a l'edat mitjana, passa pel segle XVI i arriba al reformisme religiós del barroc i, més tard de la Il·lustració, on dos filòsofs, John Locke i Jean-Jacques Rousseau, prenen una importància rellevant en els canvis de mentalitat dels adults sobre els nens, les nenes i la infància. Més endavant, tracta la problemàtica dels nens pobres en general i, més específicament, la greu situació de les nenes. Aborda també el segle XIX i XX, quan els nens i nenes passen de la seva situació de treballadors a la d'escolars, i la gran importància que han tingut els feminismes en la nova definició de família i la concepció dels nens. Finalment, Viladot debat la situació actual de la infància, la del segle XXI, els seus problemes, les pors i les ansietats que genera en els adults, la relació amb la família actual, la interrelació que mantenen amb les noves tecnologies.